

AİLE İÇİ ŞİDDET DENEYİMLEYEN VE DENEYİMLEMEYEN EVLİ / BOŞANMIŞ BİREYLERİN ÇEVRE VE AİLE İLİŞKİLERİNDE BAĞLANMA BİÇİMİ İLE ŞİDDET SORUMLULUĞU-İSTANBUL ÖRNEĞİ

THE LEVEL OF ATTACHMENT AND VIOLENCE RESPONSIBILITY IN THE ENVIRONMENT AND FAMILY RELATIONS OF MARRIED/DIVORCED INDIVIDUALS WHO HAVE EXPERIENCED AND HAVE NOT EXPERIENCED DOMESTIC VIOLENCE AN EXAMPLE OF ISTANBUL

Semiha POLAT

Ebe, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Başkanlığı, İstanbul/Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi. Gül Sultan ÖZEREN

Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sinop/Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-6291-1908

Cite As Polat, S. & Özeren, G.S. (2021). "Aile İçi Şiddet Deneyimleyen ve Deneyimlemeyen Evli / Boşanmış Bireylerin Çevre Ve Aile İlişkilerinde Bağlanma Biçimi İle Şiddet Sorumluluğu-İstanbul Örneği", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:28, pp:1191-1201

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı aile içi şiddet deneyimlemiş ve deneyimlememiş, evli ya da boşanmış 18 yaş ve üstü bireylerin; bağlanma ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimlerinin belirlenmesi, bağlanma ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimleri arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma tanımlayıcı ilişki arayıcı bir araştırma olarak planlanmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da ikamet eden, 18 yaş ve üzeri, evli ya da boşanmış 667 gönüllü katılımcıdan oluşmaktadır. Verilerin elde edilmesinde Katılımcı Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği (YİŞSÖ) kullanılmıştır.

Bulgular: Kadınların, erkeklere oranla daha fazla şiddet deneyimlediği, her iki cinsiyette de en fazla deneyimlenen şiddetin duygusal şiddet olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların İÖA kapsamında en yüksek puanı "kayıtsız bağlanma" alt boyutundan, YİŞSÖ kapsamında en yüksek puanı "minimize etme" alt boyutundan aldıkları saptanmıştır. Güvenli bağlanma ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bağlanma biçimleri ve Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu ölçeklerinin puan ortalamaları karşılaştırıldığında elde edilen korelasyon katsayıları, güvensiz bağlanma biçimlerinin artışıyla paralel olarak, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimlerinin olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir ($p<0,05$).

Sonuç: Elde edilen sonuçlara göre aile içi ilişkilerde şiddet deneyimi azımsanamayacak düzeydedir. Disiplinlerarası bakış açısıyla sahada ve akademik alanda daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır. Birey, aile ve toplum ruh sağlığı ekseninde şiddeti anlamak ve önleyici tedbirler almak gerekmektedir. Bu bağlamda hem kişisel hem de toplumsal düzeyde sorumluluk bilincinin gelişmesi önemlidir. Evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinin ve ebeveyn eğitimlerinin, kendini tanıma ve bağlanma içeriği ile geliştirilip daha geniş alanlara yaygınlaştırılması yararlı olacaktır. Ayrıca boşanma süreci ve sonrasına ilişkin daha etkin psikososyal destek hizmetleri sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, aile, şiddet, boşanma, aile içi şiddet

ABSTRACT

Purpose: This study was conducted on individuals aged 18 years old and over who have experienced or not experienced domestic violence, married or divorced. The aim of this study was to determine the attachment styles and responsibility for violence in intimate relationships, and to investigate the relationship between attachment and styles of responsibility for violence in intimate relationships.

Materials and Methods: This study was planned as a descriptive relationship-seeking research. The sample of the study consisted of 667 voluntary participants aged 18 and over, married or divorced, residing in Istanbul. The Participant Information Form, the Relationship Scales Questionnaire (RSQ) and the Intimate Violence Responsibility Scale (IVRS) were used to obtain the data.

Results: It was determined that women experienced more violence than men, and emotional violence was the most experienced violence in both genders. It was determined that the participants got the highest score in the sub-dimension of "dismissing attachment" within the scope of RSQ, and the highest score in the sub-dimension of "minimizing" within the scope of IVRS. There was no statistically significant relationship between secure attachment and the sub-dimensions of responsibility for violence in intimate relationships. The correlation coefficients, obtained by comparing the average scores of Relationship Scales Questionnaire and Intimate Violence Responsibility Scale show that, the styles of violence responsibility in intimate relationships are negatively affected ($p<0.05$) in parallel with the increasing of insecure attachment styles.

Conclusion: According to the results obtained, the experience of domestic violence is not to be underestimated. Further research is needed in practice and in the academic theory from an interdisciplinary perspective. It is necessary to understand violence on the axis of individual, family and community mental health and take preventive measures. In this context, it is important to develop a sense of responsibility at both personal and social level. It would be beneficial to develop pre-marital consultancy services and parent trainings with the content of self-knowledge and attachment and popularize them to wider areas. In addition, more effective psychosocial support services should be provided during and after the divorce process.

Key Words: Attachment, family, violence, divorce, domestic violence

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihiyle birlikte var olan aile, bütün medeniyetlerin ve toplumların yapı taşıdır. Evlilik kurumuyla sosyalleşen aile bireyleri toplumun önemli bir parçasını temsil etmektedir. Toplumların geleceği zihinsel, ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı ve güçlü bireylere, dolayısıyla onların yetişip gelişebileceği sağlıklı ve güçlü ailelere bağlıdır.

Aile içi çatışmalar ve şiddet de insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Aile içi şiddet mağdurları ve şiddeti uygulayanlar hemen herkes olabilmektedir. Bu konuda gerek şiddet mağdurunun gerekse şiddet uygulayanın dili, dini, ırkı, eğitim veya sosyo-ekonomik düzeyi tek başına önemli bir fark oluşturmamaktadır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içi şiddet toplumsal düzeni tehdit eden sosyal bir sorundur. Yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar sonucunda dikkatler aile içi şiddet konusuna çekilmekte, konuya ilişkin yasal düzenlemelere gidilmekte, eğitim ve bilinçlenme ile aile yapısının güçlendirilmesine çalışılmaktadır.

Evli çiftler ilişkilerini çoğunlukla karşılıklı sevgi, saygı, bağlılık, sadakat, güven ve hayat boyu mutluluk beklentileri üstüne kurmaktadır. Bu beklentilerin çeşitli nedenlerle karşılanamadığı durumlarda veya bu beklentiler üzerine kurulmayan (görücü usulü, zorla evlendirmeler, beşik kertmesi, kaçırılma vs.) evliliklerde evliliğin yasal olarak noktalanması ile ortaya çıkan olguya boşanma adı verilmektedir (Altuntaş, 2012). Boşanma hem resmi olarak ayrılan eşler hem de onların çocukları üzerinde kalıcı etkiler meydana getirebilmektedir. Boşanmanın sonrasında ayrılan bireylerde psikolojik sorunlar, yalnızlık hissi, aile ve çevre baskısı, ekonomik sorun, konut problemi, çocukların velayetine ilişkin paylaşım problemleri veya kendisine verilmemişse çocuklara özlem duyma gibi sıkıntılar gözlemlenmektedir (Arıkan, 1996). Bunların yanı sıra, benimsenmiş toplumsal cinsiyet rolleri, kadının ekonomik özgürlüğünün olmayışı ve boşanmış kadınlara yönelik önyargı ve tutumların kadınları damgalaması yönündeki yargılar, boşanmaların ötelenmesini dolayısıyla çatışmalı birlikteliklerin sürmesini beraberinde getirmektedir.

Yapılan araştırmalar aile içi şiddetin sıklığına paralel olarak boşanmalar ile şiddet arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. Boşanan kadınların birçoğu boşanma sebebi olarak eş şiddetini göstermişlerdir. Yanısıra şiddet ancak sürekli uygulandığında ve başka etkenlerle bir araya geldiği zaman boşanma kararına etki etmektedir (Ersöz, 2011). Geleneksel toplum kaynaklı aile içi şiddet bir terbiye aracı olarak kullanılmaktadır. Bu durum aile içi şiddetin aile fertleri tarafından içselleştirilmesini sağlamakta ve bu olgunun mahrem bir konu olarak görülmesine sebep olmaktadır (Ünal, 2005).

Bireyin yakın ilişkilerini şekillendiren önemli bir etken insan yaşamının başlangıcından itibaren yerleşen bağlanma biçimleridir. Bağlanma biçimleri ve yakın ilişkiler arasındaki bağı inceleyen çok sayıda araştırma, güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin daha uyumlu ve doyumlu ilişkiler yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bir çocuğun annesi/en çok bakım veren kişi ile olan ilişkisi, onun gelecekte gireceği duygusal ilişkilerindeki tutumlarını kalıcı biçimde şekillendiren bir kalıp oluşturmaktadır. Söz konusu yakınlıkta ortaya çıkan yetersizlikler ya da aksaklıklar bağlanma biçimini olumsuz etkilemektedir (Özeren, 2021). Güvensiz bağlanmanın daha sonraki yaşam dönemlerinde ruhsal bozuklukların belirleyicisi olduğu, güvenli bağlanmanın ise sağlıklı süreçlerle ilişkilendirildiği ifade edilmektedir (Bowlby, 2012a; Bowlby, 2012b; Özeren, 2021).

Aile, üyelerinin etkileşimleriyle işlev gören ve ailenin bir üyesinin davranışlarının diğer aile üyelerini de etkilediği bir sistemdir (Miller ve ark., 2000). Aile bireylerinin kendine özgü olan ve her yaş için farklı kişisel gelişim görevleri bulunmaktadır. Kişilerin bedensel, ruhsal ve toplumsal açıdan tam bir iyilik halinde olması için ailenin bunları beklenen düzeyde gerçekleştirmesi gerekmektedir (Bulut, 1990). Aile, fiziksel düzeyde aynı yaşam alanını paylaşarak barınma ihtiyacını karşılamının ötesinde dünyanın güvenli, yaşanılabilir bir yer olarak algılanmasını sağlamaktadır (Özeren, 2021).

Tüm bu bilgiler ışığında aile içi ilişkilerin işlevsel olup olmamasının, güvenli bağlanma temelinde ruhsal sağlık ve olgunluk düzeyleri ile ilişkili olduğu belirtilebilir. Aile içi süreçlerin daha iyi anlaşılması özellikle de aile içi şiddetin çözülmesi konusunda, aile içi şiddetin nasıl anlamlandırıldığına ilişkin çalışmalar yararlı olacaktır. Aile içi ve yakın ilişkilerde deneyimlenen şiddetin, uygulayan ya da uygulanan birey olarak sorumluluğunu alma konusunu araştıran oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışma ülkemizin genelini temsil edebilecek yapısıyla iyi bir çalışma alanı olarak İstanbul örneği üzerinden, aile içi şiddet deneyimlemiş ve deneyimlememiş, evli ya da boşanmış yetişkin bireylerin; bağlanma biçimlerinin ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimlerinin belirlenmesi, bağlanma biçimleri ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimleri arasındaki ilişkinin araştırılması için yapılmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı ilişki arayıcı bir araştırma olup, aile içi şiddet deneyimlemiş ve deneyimlememiş, evli ya da boşanmış 18 yaş ve üstü bireylerin; bağlanma biçimlerinin ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimlerinin belirlenmesi, bağlanma biçimleri ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimleri arasındaki ilişkinin araştırılması amacı ile gerçekleştirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki evli ve/veya boşanmış kişiler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ilinde ikamet eden, 18 yaş ve üzeri aile içi şiddet deneyimleyen veya deneyimlemeyen, evli ya da boşanmış 667 gönüllü katılımcı oluşturmuştur. İstanbul ilinin nüfusu ve sosyo-kültürel yapısı bakımından örneklem için Türkiye evrenini en iyi temsil edecek illerin başında geldiği düşünülmüştür.

2.3. Veri Toplama

Çalışma için bir devlet üniversitesinin İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 02.12.2019 tarih ve 2019-46 sayılı onay alınmıştır. Veriler İstanbul ilinde ikamet eden 18 yaş ve üzerinde olan aile içi şiddet deneyimleyen veya deneyimlemeyen, evli ve/veya boşanmış gönüllü 667 kişinin katılımı ile 02.12.2019 ve 02.06.2020 tarihleri arasında anket yöntemi ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak "Katılımcı Bilgi Formu", "İlişki Ölçekleri Anketi" ve "Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği" kullanılmıştır. Gönüllü katılımcılara araştırmanın amacı açıklanarak kişisel verilerin gizli kalacağı ve kimse ile paylaşılmayacağı konusunda bilgi verilmiş, yazılı onamları alınmıştır. Veriler, her bir bireyin eşit ve bağımsız katılım olasılığı bulunan seçkisiz yöntemle toplanmıştır.

2.4 Veri toplama araçları

Katılımcı Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan, gönüllü katılımcının sosyodemografik bilgilerini, evlilik durumunu ve şiddet deneyimleme durumunu irdeleyen, kapalı uçlu, çoktan seçmeli ve boşluk doldurma şeklinde hazırlanmış 15 sorudan oluşan formdur. Katılımcı Bilgi Formu'nda sosyodemografik özellikler (cinsiyet, yaş, eş yaşı, ikamet edilen il ve ilçe) aile ve sosyal yaşam (çalışma durumu, eş çalışma durumu, eğitim düzeyi, eş eğitim düzeyi, medeni durum, evli kalınan süre, evlenme şekli, çocuk sayısı) ve aile içi şiddete (deneyimlenen şiddet türleri) ilişkin sorulara yer verilmiştir.

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Griffin ve Bartholomew (1994a) tarafından geliştirilen İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) 7'li likert (1.Beni hiç tanımlamıyor, 7.Tamamiyle beni tanımlıyor) ile ölçülen ve 30 maddeden oluşan bir ölçektir. İÖA ile dört bağlanma (güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı) düzeyinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Türk kültürüne ve Türkçeye uyarlaması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan ölçeğin iç tutarlılık değeri 0,82 olup, ölçekte yer alan 30 maddenin 17'si bağlanma boyutlarını tespit etmek üzere kullanılmaktadır.

Sümer ve Güngör (1999)'ün çalışmasına göre güvenli bağlanma (3,7t,8,10,17t) ve kayıtsız bağlanma (2,5,12,13,16) beşer madde ile saplantılı bağlanma (5t,6,11,15) ve korkulu bağlanma (1,4,9,14) dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçekte yer alan beşinci madde (5.Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.) hem düz hem de ters olarak değerlendirilir. Bunun yanında diğer ters değerlendirilen maddeler yedi (7.Yalnız kalmaktan korkarım.) ve onyedinci (17.Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.) maddelerdir. Ölçeğin hesaplanması; bağlanma biçimlerini yansıtan sürekli puanlar ile bu biçimleri ölçmeyi amaçlayan maddelerin toplanması ve her bir alt boyut madde sayısına bölünmesi ile yapılmaktadır. Alt boyutlardan 1 ile 7 arasında edinilen puanlar değişir ve bu yolla edinilen sürekli puanlar bağlanma biçimlerine göre katılımcıların gruplandırılması için de kullanılır. Her katılımcı en yüksek puana sahip olduğu bağlanma biçimine eklenmektedir. İÖA'nın Türk kültürü uyarlamasına ilişkin alt boyut iç tutarlılık katsayıları, 0,27 ile 0,61 arasında olup, test güvenilirliği 0,78 olarak saptanmıştır (Sümer ve Güngör, 1999). Araştırmanın Cronbach's Alpha değeri 0,63'tür. Bu çalışmada İlişki Ölçekleri Anketi için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda İÖA Cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı 0,604 olarak bulundu.

Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği (YİŞSÖ)

Yun ve Vonk (2011)'un geliştirdiği Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği (YİŞSÖ), 5'li likert (1. Hiç katılmıyorum, 5. Tamamen katılıyorum) ile ölçülen ve 20 maddeden oluşan bir ölçektir. YİŞSÖ kişilerin

partnerlerine gösterdikleri şiddet içerikli davranışlarından dolayı üstlendikleri sorumluluk biçimlerine ilişkin tutumlarının boyutlarının değerlendirilmesi amacı ile geliştirilmiş ve 4 alt boyutu (minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama, dışsal faktörleri suçlama) olan bir ölçektir. Türkçe uyarlaması ve güvenilirlik çalışması Akın ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0.83, 0.75, 0.82 ve 0.76 olarak bulunmuş olup, çalışmalardan edinilen sonuçlara göre YİŞSÖ geçerlik ve güvenilirliğinin sağlandığı görülmüştür (Akın ve ark., 2012). Alt boyutlar; minimize etme 7 madde (1-2-3-4-5-6-7. Maddeler), şiddeti kabul etme 5 madde (08-09-10-11-12. Maddeler), partneri suçlama 4 madde (13-14-15-16. Maddeler), dışsal faktörleri suçlama ise 4 maddenin (17-18-19-20. Maddeler) değerlendirilmesi ile belirlenmektedir (Akın ve ark., 2012). Her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyuta dair Şiddet sorumluluğuna sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır (Akın ve ark., 2012). Bu çalışmada Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda YİŞSÖ için Cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı 0,868 olarak bulunmuştur. Bu ölçekte yer alan soruları yanıtlayan katılımcılardan; yakın bir zamanda partnerleri ile yaşadıkları şiddet içeren bir sorun veya tartışmayı düşünerek soruları buna göre cevaplandırmaları istenmiştir.

2.5. Etik İlkeler

Çalışmanın yapılabilmesi için ilgili üniversitenin İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 2019-46 sayılı onay alınmıştır.

2.6. İstatistiksel Analiz

Çalışmanın istatistiksel analizleri R-Studio 1.3.959 ve Jamovi 1.2.27 paket programlarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yer alan nicel değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, medyan, minimum ve maksimum değerleri ile nitel değişkenler ise frekans ve yüzde ile gösterildi. Nicel değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro Wilk testi ile normal dağılım göstermeyen nicel değişkenlerin ikili grup karşılaştırmaları Mann Whitney U testi ile gösterilmiştir. Üç ve daha fazla grup karşılaştırmaları Kruskal Wallis testi kullanılarak anlamlı çıkan değişkenler için Bonferonni düzeltmeli Mann Whitney U testi ile ikili alt grup karşılaştırmaları yapılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's Alfa katsayısı ile kontrol edilmiştir. (p değeri 0,05'in altındaki sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.)

3. BULGULAR ve TARTIŞMA

- ✓ Bu bölümde araştırma kapsamında gönüllü katılan 667 kişi ile yapılan çalışma sonucu elde edilen bulgular aşağıda belirtilen başlıklar altında ele alınarak sunulacaktır.
- ✓ Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin bulgular
- ✓ Katılımcıların bağlanma biçimlerine ilişkin bulgular
- ✓ Katılımcıların yakın ilişkilerde şiddet sorumluluklarına ilişkin bulgular
- ✓ Katılımcıların bağlanma biçimlerine ilişkin bulgular ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimlerine ilişkin bulgular arasındaki ilişkinin incelenmesi

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Verilerin Dağılımı (N=667)

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Erkek	390	58,5
	Kadın	277	41,5
Yaş	18-25	25	3,7
	26-32	142	21,3
	33-40	245	36,8
	41-48	165	24,8
	49-56	64	9,6
	57-64	23	3,4
	65+	3	0,4
Eğitim düzeyi	Okuryazar değil	2	0,3
	Okuryazar	6	0,9
	İlkokul	61	9,1
	Ortaokul	34	5,1
	Lise	207	31,0
	Önlisans/Lisans	296	44,5
Çalışma durumu	Y. Lisans/Doktora	61	9,1
	İşçi	188	28,3
	Memur	282	42,3
	Serbest meslek	121	18,1
	İşsiz	21	3,1

	Yevmiyeli	8	1,2
	Diğer	47	7,0
Medeni durum	Evli	613	91,9
	Boşanmış	46	6,9
	Boşanma devam ediyor	8	1,2
Evlilik süresi	0-11 ay	10	1,5
	1-3 yıl	119	18,0
	4-5 yıl	77	11,5
	6-10 yıl	143	21,4
	11-15 yıl	109	16,3
	15 yıl ve üzeri	209	31,3
Evlenme şekli	Anlaşarak	503	75,4
	Görücü usulü	122	18,3
	Diğer	42	6,3
Evli olup, ayrı yaşanan süre	0-6 ay	24	30,3
	6-12 ay	11	14,0
	1-3 yıl	15	19,0
	3-5 yıl	14	17,7
	5-10 yıl	5	6,3
	10 yıl ve üzeri	10	12,7
Çocuk Sayısı	Hayır	129	19,3
	1 çocuk	186	27,9
	2 çocuk	252	37,8
	3 ve daha fazla	100	15,0
Eş yaşı	18-25	64	9,6
	26-32	132	19,8
	33-40	231	34,6
	41-48	133	20,0
	49-56	75	11,2
	57-64	24	3,6
	65+	8	1,2
Eş eğitim düzeyi	Okuryazar değil	5	0,7
	Okuryazar	7	1,0
	İlkokul	83	12,4
	Ortaokul	54	8,1
	Lise	224	33,6
	Önlisans/Lisans	276	41,2
	Y. Lisans/Doktora	18	2,8
Eş çalışma	İşçi	131	19,7
	Memur	128	19,2
	Serbest meslek	106	15,9
	İşsiz	176	26,4
	Yevmiyeli	2	0,3
	Diğer	124	18,5

Örnekleme oluşturan katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, medeni durumu, evlilik süresi, evlenme şekli, ayrı yaşama süresi, çocuk sayısı, eş yaşı, eş eğitim düzeyi ve eş çalışma durumunu gösteren değişkenlere ait frekans dağılımları ve yüzdeleri Tablo 1.'de sunulmuştur.

İstanbul ili 2020 yılı nüfusu 15.462.452 kişi olup, bu sayının 7.750.836 kişisini erkekler ve 7.711.616 kişisini ise kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2021). Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %58,5 (390 kişi) erkekler ve %41,5 (277 kişi) kadınlardan oluştuğu belirlenmiştir.

Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde; 18-25 yaş grubunun %3,7 (25 kişi), 26-32 yaş grubunun %21,3 (142 kişi), 33-40 yaş grubunun %36,8 (245 kişi) oran ile katılımcıların en yüksek sayıya ulaştığı yaş aralığı olduğu, 41-48 yaş grubunda %24,8 (165 kişi), 49-56 yaş grubunda %9,6 (64 kişi), 57-64 yaş grubunda %3,4 (23 kişi) ve 65 yaş ve üzerinde ise %0,4 (3 kişi) oran ile en düşük sayıda katılımcının yer aldığı yaş grubu olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaş dağılımlarına göre en fazla 33-40 yaş (%36,8), en az 65 yaş (%0,4) grubunda oldukları saptanmıştır.

Katılımcıların medeni durumlarının dağılımları incelendiğinde; “evli kişiler” oranının %91,9 (613 kişi), “boşanmış kişiler” %6,9 (46 kişi) ve “boşanma süreci devam eden kişilerin” oranının ise %1,2 (8 kişi) olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların evlilik süresi dağılımı incelendiğinde; “0-11 ay aralığında” %1,5 (10 kişi), “1-3 yıl aralığında” %18,0 (119 kişi), “4-5 yıl aralığında” %11,5 (77 kişi), “6-10 yıl aralığında” %21,4 (143 kişi), “11-15 yıl

aralığında” %16,3 (109 kişi), “15 yıl ve üzeri aralığında” %31,3 (209 kişi) oranı ile en yüksek katılımcı sayısı olan grup olduğu görülmüştür.

Katılımcıların evlenme şekli dağılımları incelenmiş olup; “anlaşarak evlenme” oranının %75,4 (503 kişi), “görücü usulü evlenme” oranı %18,3 (122 kişi) ve “diğer evlenme türleri (kaçma, kaçırılma vb.)” oranının %6,3 (42 kişi) olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların medeni durumlarına göre dağılım incelendiğinde; en fazla katılımı “evli kişiler” (%91,9), ikinci sırada “boşanmış kişiler” (%6,9) ve en az katılım ise “boşanma süreci devam eden kişiler” (%1,2) tarafından sağlandığı tespit edildi. TÜİK verilerine göre 2020 yılında İstanbul’da ikamet eden evli erkek sayısı 3.544.780, boşanan erkek sayısı 253.473 ve evli kadın sayısı 3.544.657, boşanan kadın sayısı ise 366.647 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2021). 2020 yılı kadın ve erkeklerin evlilik sayıları çok yakın olmasına karşın, boşanma sayısının kadınlarda daha fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da benzer şekilde 667 katılımcıdan 46 kişinin (%6,9) boşandığı ve boşananların 32 kişisini (%4,8) kadınların, 14 kişisini (%2,1) ise erkeklerin oluşturduğu saptanmıştır. TÜİK verilerine göre belirli coğrafi bölgede yaşayan her 1000 kişiye karşılık gelen boşanma sayısı ile ifade edilen İstanbul ili kaba boşanma hızı incelendiğinde 2018 yılında (2,03), 2019 yılında (2,15) ve 2020 yılında ise (1,76) olarak hesaplandığı görülmüştür. Son yılların en düşük kaba boşanma hızı görülme nedeninin ise Covid-19 pandemisine bağlı İstanbul dışına yapılan göçlerin olabileceği belirtilmiştir (TÜİK, 2021).

Katılımcıların çocuk sahibi olma dağılımları incelenmiş olup; “çocuk sahibi olmayan” oranının %19,3 (129 kişi), “tek çocuğu olan çiftlerin” oranının %27,9 (186 kişi), “iki çocuğu olan çiftlerin” oranının %37,8 (252 kişi) ve “3 ve daha fazla sayıda çocuğu olan çiftlerin” oranının %15,0 (100 kişi) olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Alt Boyut Puan Ortalamaları (N=667)

	n	Ortalama ± Std. Sapma	Medyan (Min- Maks)
Güvenli	667	4,09 ± 0,925	4,00 (1,00- 7,00)
Korkulu	667	3,75 ± 1,28	3,75 (1,00- 7,00)
Saplantılı	667	3,83 ± 0,920	3,75 (1,50- 7,00)
Kayıtsız	667	4,26 ± 1,18	4,40 (1,00- 7,00)

Katılımcıların bağlanma biçimlerinin ölçülmesi hedeflenerek kullanılan ölçeğin puan ortalamaları incelendiğinde, İÖA “güvenli bağlanma” alt boyut puan ortalaması 4,09 ± 0,925, “korkulu bağlanma” alt boyut puan ortalaması 3,75±1,28, “saplantılı bağlanma” alt boyut puan ortalaması 3,83±0,920 ve “kayıtsız bağlanma” alt boyut puan ortalaması 4,26±1,18 olarak bulunmuştur. İlişki Ölçekleri Anketi’nden alınan puan ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde, katılımcıların en yüksek puanı “kayıtsız bağlanma” alt boyutundan, en düşük puanı “korkulu bağlanma” alt boyutundan aldıkları saptanmıştır.

Bartholomew ve Horowitz (1991), Bowlby’nin kuramındaki bağlanma tanımlarından yola çıkarak kendilik ve diğerine ilişkin modellerden dörtlü model adını verdikleri bir yetişkin bağlanma biçimi modeli tanımlamışlardır. Kendiliğin ve diğerlerinin olumlu ya da olumsuz olarak algılanması üzerinden güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma olmak üzere dört örüntü belirlemiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Güvenli bağlanma boyutu haricindeki etkenlerde artan puanlar güvensiz bağlanmayı işaret etmektedir. Katılımcıların bağlanma biçimleri, en yüksek ortalamaya sahip oldukları bağlanma biçimlerine göre dört bağlanma biçiminden birinde sınıflandırılmaktadır.

Güvenli bağlanma; (olumlu benlik/olumlu başkaları). Kendini ve başkalarını değerli ve sevebilir bulma, benlik saygısının yüksek olması, yakınlık kurmaktan rahatsız olmama ve kendini yönetebilme ile ilintilidir. Saplantılı bağlanma; (olumsuz benlik/olumlu başkaları). Kendini değersiz, sevelemeyen bulurken başkalarını değerli bulma, başkalarının kabul ve onayını kazanabilme konusunda fazla çabalama, yapışmacı bir yakınlık kurma ile ilintilidir. Korkulu bağlanma; (olumsuz benlik/olumsuz başkaları). Kendini de başkalarını da değersiz bulma, kendini sevmeye layık görmeme, başkalarını reddedici algılama, dolayısı ile yakın ilişkilerden kaçınma ile ilintilidir. Kayıtsız bağlanma (olumlu benlik/olumsuz başkaları). Kendini değerli algılama, başkaları hakkında olumsuz değerlendirmeler, başkalarına bağlanmaktan kaçınarak reddedilme olasılığından uzak durma, güçlü görünmek için aldırma ve böylelikle olumlu benliği koruma çabası ile ilintilidir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Özeren ve ark., 2019a.).

Bu çalışmada araştırmaya katılan bireylerin bağlanma biçimleri incelendiğinde en fazla “kayıtsız bağlanma” biçimine sahip oldukları belirlendi. Özeren’in AYSAK (Aile Yapısını Sağlama Kazanımları) isimli araştırma projesi kapsamında yürüttüğü (Özeren ve ark., 2019a.) Sinop İlinde 580 yetişkin birey ile gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların bağlanma biçimleri arasında en fazla kayıtsız bağlanma biçimi saptanmıştır.

Yücel ve Oduncuoğlu (2019)'nun lisans öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında en fazla kayıtsız bağlanma biçimi bildirilmiştir. Yüksel ve Öncü (2016)'nın geçmişte kurum bakımında kalmış bireylerin bağlanma biçimlerini inceledikleri çalışmada, en yüksek puan ortalaması kayıtsız bağlanma biçiminden alınmıştır (Yüksel ve Öncü, 2016).

Daha önce de belirtildiği gibi güvenli bağlanma işlevsel olan bağlanma biçimidir. Korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma biçimleri ise güvensiz bağlanma biçimleridir. Rothbard ve Shaver (1994) yaşam süresince bağlılığın sürecini incelerken ergen ve yetişkinler ile yaptıkları çalışmada, güvenli bağlanan bireylerin başka bireylerin duygusal sıkıntılarına karşı oldukça duyarlı olduklarını, diğer bireylerle güçlü ilişkiler kurduklarını, olumsuz duygu ve davranışları daha az gösterdiklerini bildirmişlerdir. Bağlanma biçimlerinin romantik ilişki üzerine etkilerini inceleyen Simpson (1990) araştırması sonucunda, güvenli bağlanan bireylerin ilişkilerinde yüksek seviyede güven yaşadıklarını ve karşılıklı doyumun olduğunu bulmuştur. Güvenli bağlanma biçimi gösteren bireylerin, kişilikleri gereği hem kendilerini hem de ilişki içerisinde oldukları diğer kişileri huzur ve sevgi ile bağlı bir ortamda bulundurma çabasında oldukları düşünülmektedir (Simpson, 1990). Hemşirelik öğrencilerinin bağlanma biçimleri ve kişilerarası ilişki tarzlarının incelendiği çalışmada, öğrencilerin anne-babaya bağlanma düzeyi arttıkça olumsuz kişilerarası ilişki tarzlarının azaldığı saptanmıştır (Özeren ve ark., 2019b).

Diğer yandan güvensiz bağlanmanın ruhsal sorunlarla birlikte bulunduğunu işaret eden literatür bilgisini destekleyen çalışma bulguları vardır. Örneğin Xue ve ark. (2018), anksiyeteye ilişkili bozuklukları olan yetişkinlerin önemli ölçüde daha yüksek düzeyde kaygı ve kaçınmacı bağlanma sergilediklerini bulmuşlardır. İstanbul'un farklı sosyoekonomik düzey bölgelerinden madde kullanan ergenlerin bağlanma biçimlerinin araştırıldığı çalışmada (Tarı Cömert ve Ögel, 2014) en fazla görülen bağlanma biçiminin kayıtsız bağlanma olduğu görülmüştür. Dahası kayıtsız bağlanma biçimine sahip olanlarda olmayanlara göre herhangi bir madde denemiş olma ve birden fazla madde kullanım oranları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tarı Cömert ve Ögel, 2014).

Tablo 3. Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği (YİSSÖ) Alt Boyut Puan Ortalamaları (N=667)

	n	Ort. ± Std. Sapma	Med. (Min-Max)
Minimize etme	667	3,09 ± 1,14	3,14 (1,00- 5,00)
Şiddeti kabul etme	667	2,48 ± 0,95	2,60 (1,00- 5,00)
Partneri suçlama	667	2,84 ± 1,24	3,00 (1,00- 5,00)
Dışsal faktörleri suçlama	667	1,61 ± 0,85	1,25 (1,00- 4,80)

Bu çalışmada katılımcıların yakın ilişkilerde şiddet sorumluluk biçimlerini belirlemek amacıyla Türkçe uyarlaması ve güvenilirlik çalışması Akın ve ark. (2012) tarafından yapılan ve Yun ve Vonk (2011) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği (YİSSÖ) kullanılmıştır. “Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği, bireylerin partnerlerine uyguladıkları şiddet içeren davranışları için sahip oldukları sorumluluk bilinçlerine yönelik tutumlarının farklı boyutlarının ölçülmesi amacı ile geliştirilmiştir” (Yun ve Vonk, 2011). Ülkemizde aile içi şiddet ile ilgili birçok çalışma mevcut olup, Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeğinin kullanılarak yapıldığı çalışma sayısının çok az sayıda olduğu görülmüştür.

Katılımcıların şiddet sorumluluk algılarının ölçülmesi hedeflenerek kullanılan ölçeğin puan ortalamaları incelendiğinde, Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği “Minimize etme” alt boyut puan ortalaması 3,09±1,14, “Şiddeti kabul etme” alt boyut puan ortalaması 2,48±0,95, “Partneri suçlama” alt boyut puan ortalaması 2,84±1,24 ve “Dışsal faktörleri suçlama” alt boyut puan ortalaması 1,61±0,85 olarak bulundu. Bu ortalamalara bakıldığında, “Minimize etme” alt boyutunun en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu ve en düşük puan ortalamasına sahip alt boyutun ise “Dışsal faktörleri suçlama” olduğu görüldü. Dunham ve Senn (2000) şiddet yaşayanların yakın ilişkilerde olan istismarı arkadaş ve akrabalara anlatmama yaygınlığını saptama ve şiddeti minimize etmelerine ilişkin yaptıkları çalışmada, fiziksel şiddet yaşayanların daha çok şiddeti kabul ettiği, şiddeti ifşa etmedeki gecikmelerin şiddeti minimize etme ile ilgili olduğunu bildirmişlerdir.

Ramirez Hernandez (2000; 2005) kavramsal olarak minimize etmeyi şiddet uygulayan kişinin uyguladığı şiddeti önemsiz göstermesi ve hafife alması olarak tanımlamaktadır. Partnerine şiddet uygulayan bireyler şiddetin sıklığını, sertliğini ve şiddetin olumsuz etkilerini minimize ederler (Adams ve Penn, 1981; Dutton, 1986; Saunders, 1982). Minimize etme bireyin yakın ilişki içerisinde olduğu kişiden gördüğü şiddeti basite indirgemesi, küçültmesi ve önemsizleştirmesini ifade etmektedir (Kendirci, 2013). Ramirez Hernandez (2000; 2005)'e göre kavramsal olarak inkâr şiddet uygulayan kişinin şiddet uygulama gerçeğini ortadan kaldırma girişimidir. Malley Morrison ve Hines (2004) inkârı, insanların acı dolu gerçekleri düşünmekten

kaçmasına yarayan psikolojik mekanizma olarak açıklar. Edleson ve Tolman (1992) şiddet davranışlarına ve şiddetin etkilerinin minimize edilmesi ile ilgili bazı örnekler rapor etmiştir. Örneklerde sadece bir kez tokat attığını söyleyen şiddet uygulayıcısı bireyin aslında partnerini defalarca yumrukladığını, verdiği zararın küçük bir morarma olduğunu söyleyen şiddet uygulayıcısı bireyin ise partnerinin çenesinin kırılmasına neden olduğu, partnerinin bileğini hafifçe yakaladığını söyleyen şiddet uygulayıcısının ise “partnerimin kolu kolayca morarıyor” diyerek beyanda bulunduğunu rapor etmişlerdir. Scott ve Straus (2007) inkâr ve minimize etme davranışları birbirlerine benzerlik göstermekte olduğunu ve inkârı minimize etmenin ileri boyutu olarak tanımlamışlardır.

Tablo 4. İlişki Ölçekleri Anketi ve Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği Alt Boyutlar Arası Karşılaştırmalı Korelasyon Tablosu (N=667)

		Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız	Minimize Etme	Şiddeti Kabul Etme	Partneri Suçlama	Dışsal Faktörleri Suçlama
Güvenli	Pearson's r	—							
	p-value	—							
Korkulu	Pearson's r	-0.034	—						
	p-value	0.379	—						
Saplantılı	Pearson's r	0.114	0.318	—					
	p-value	0.003	<.001	—					
Kayıtsız	Pearson's r	0.076	0.521	0.307	—				
	p-value	0.048	<.001	<.001	—				
Minimize Etme	Pearson's r	0.057	0.207	0.133	0.226	—			
	p-value	0.479	<.001	<.001	<.001	—			
Şiddeti Kabul Etme	Pearson's r	0.035	0.134	0.150	0.140	0.283	—		
	p-value	0.362	<.001	<.001	<.001	<.001	—		
Partneri Suçlama	Pearson's r	0.007	0.126	0.151	0.219	0.327	0.363	—	
	p-value	0.850	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	—
Dışsal Faktörleri Suçlama	Pearson's r	0.011	0.079	0.125	-0.066	0.155	0.370	0.224	—
	p-value	0.783	0.041	0.001	0.089	<.001	<.001	<.001	—

#Spearman korelasyon testi (Pearson's)

YİŞSÖ “minimize etme” alt boyutu ile İÖA “güvenli bağlanma” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bir saptanmadı. YİŞSÖ “minimize etme” alt boyutu ile İÖA “korkulu bağlanma”, “saplantılı bağlanma” ve “kayıtsız bağlanma” alt boyutları arasında zayıf düzeyde doğrusal bir ilişki saptanmıştır. YİŞSÖ “şiddeti kabul etme” alt boyutu ile İÖA “güvenli bağlanma” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmadı. YİŞSÖ “şiddeti kabul etme” alt boyutu ile İÖA “korkulu bağlanma”, “saplantılı bağlanma” ve “kayıtsız bağlanma” alt boyutları arasında zayıf düzeyde doğrusal bir ilişki saptanmıştır. YİŞSÖ “partneri suçlama” alt boyutu ile İÖA “güvenli bağlanma” alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmadı. YİŞSÖ “partneri suçlama” alt boyutu ile İÖA “korkulu bağlanma”, “saplantılı bağlanma” ve “kayıtsız bağlanma” alt boyutları arasında zayıf düzeyde doğrusal bir ilişki saptanmıştır. YİŞSÖ “dışsal faktörleri suçlama” alt boyutu ile İÖA tüm alt boyutlar; “güvenli bağlanma”, “korkulu bağlanma”, “saplantılı bağlanma” ve “kayıtsız bağlanma” alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Özetle güvenli bağlanmanın yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimleri olarak ele alınan; şiddeti minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama ile ilişkisi olmadığı saptanmıştır. Güvensiz bağlanma biçimleri olan; korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanmanın, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimleri olarak ele alınan; şiddeti minimize etme, şiddeti kabul etme ve partneri suçlama ile zayıf düzeyde doğrusal ilişkili olduğu saptanmıştır.

Çelik (2006) tarafından şiddet ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada fiziksel saldırganlık ile korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma biçimi arasında doğrusal ve anlamlı bir ilişki olmasına karşın, güvenli bağlanma ile anlamlı herhangi bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir. 2016 yılında Sandberg ve arkadaşları tarafından bağlanma ve aile içi şiddetin bağlantılı olup olmadığının tespitini amaçlayan çalışmada bağlanma kaygısının aile içi şiddet yaşama riskinin artmasıyla ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Söz konusu bulgular, bu çalışmadan elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Diğer yandan farklı doğrultuda bulgular da olabilmektedir. Örneğin Velotti ve arkadaşları (2018) tarafından

bağlanma ve aile içi şiddetin bağlantılı olup olmadığının tespitini amaçlayarak 113 çalışmayı inceleyerek yapılan çalışmada güvensiz bağlanma ile aile içi şiddet arasında önemli ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

3.1. Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırma örneklemini İstanbul ilinde ikamet eden, evli veya boşanmış, 18 yaş ve üzeri kişiler ile sınırlıdır. Araştırma veri toplama tarihi ilgili üniversitenin İnsan Araştırmaları Etik Kurul onayı ile 02.12.2019 ve 02.06.2020 tarihleri arası olarak belirlenmiş olup, Covid-19 pandemisi nedeniyle ülkemiz genelinde uygulanan tedbirler kapsamında kapanma süreçleri ve kurumlarda esnek mesai uygulandığı dönemlere tekabül ettiği için İstanbul ilinde ikamet eden 667 katılımcının görüşleri ile sınırlıdır.

Araştırma yalnızca katılımcıların bağlanma biçimleri ve şiddet sorumluluk biçimleri ile ilgili bulgular vermektedir. Belirtilen kavramlara ilişkin verilerin kapsamı bilgi formu ve ölçeklerdeki sorulara verilebilecek yanıtlarla sınırlıdır.

Açıklama

Bu makale Semiha POLAT'ın Sinop Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında, Dr. Öğr. Üyesi Gül Sultan Özeren'in danışmanlığında gerçekleştirdiği tez çalışmasının ilgili verilerinden oluşturulmuştur.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; bağlanma biçimleri ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu ölçeklerinin puan ortalamaları karşılaştırıldığında elde edilen korelasyon katsayıları, güvensiz bağlanma biçimlerinin artışıyla paralel olarak yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu biçimlerinin olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir ($p<0,05$).

Bu bağlamda hem kişisel hem de toplumsal düzeyde sorumluluk bilincinin gelişmesi önemlidir. Bu araştırma sonuçları göstermektedir ki şiddeti özellikle de aile içi şiddeti olduğundan daha küçük görmek/göstermek açısından en fazla inkâr yaklaşımı öne çıkmaktadır. İlkel bir olgu olan şiddetin inkârı da bu yönüyle ilkel bir savunmadır ve gerçekleri olduğu gibi görmeye engeldir. Kısırdöngüyü kırmak için kişisel ve toplumsal ekseninde daha olgun bilişsel- ruhsal düzeye geçebilmemiz gerekmektedir.

Evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinin ve ebeveyn eğitimlerinin, kendini tanıma ve bağlanma içeriği ile geliştirilip daha geniş alanlara yaygınlaştırılması yararlı olacaktır.

Ayrıca boşanma süreci ve sonrasına ilişkin daha etkin psikososyal destek hizmetleri sağlanmalıdır. Güvenli ya da güvensiz bağlanma henüz anne karnında iken belirlenmeye başlamakta, bazı aile içi şiddet deneyimlerinin de daha evlilik öncesi tanışma-görüşme dönemlerinde sinyalleri verilmektedir. Bunların anlaşılabilmesi de daha fazla bilinç ve ruhsal olgunluk gerektirmektedir. Koruyucu-önleyici yaklaşım için bu yönüyle bilinçlenme artırılmalıdır.

Son olarak sevgi, güven ve huzur ortamına sahip sağlıklı bir insan, sağlıklı bir aile ve sağlıklı bir toplum olmanın, temel düzey insan hakkı olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

Adams, D., Penn, P. 1981. Men in groups: The socialization and resocialization of men who batter. Paper presented at the annual meeting of the American Orthopsychiatric Association, Toronto, Ontario, 170-197 p.

Akın, A., Gülşen, M., Aşut, S., Akca, M. 2012. Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 175-184 s.

Altuntaş, G. 2012. Boşanmış ebeveynler ile boşanmamış ebeveynlerin lise birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında okuyan çocuklarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzı, benlik saygısı ve anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, 184 s.

Arıkan, Ç. 1996. Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.

Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. 1991. "Attachment styles among young adults: a test of a four-category model", Journal of Personality and Social Psychology, 61(2):226-244 s.

- Bowlby J. 2012a. A secure base. parent-child attachment and healthy human development. Basic Books. Çeviren: Güneri S. Güvenli Bir Dayanak. Ebeveyn-Çocuk Bağlanması ve Sağlıklı İnsan Gelişimi. 1. Basım, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları, İstanbul, 25-48, 180-206 s.
- Bowlby, J. 2012b. Attachment and loss. Çeviren: Soylu TV. Bağlanma. 2. Basım, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 39-60, 151-191 s.
- Bulut, I. 1990. Aile değerlendirme ölçeği el kitabı, Ankara, Özgüzelış Matbaası.
- Çelik, H. 2006. Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin saldırganlık tepkileri, bağlanma tarzları ve kişilerarası şemalarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 317s.
- Dunham, K., Senn, C. Y. 2000. Minimizing negative experiences: Women's disclosure of partner abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(3):251–261 p.
- Dutton, D. G. 1986. Wife assaulters' explanation for assault: The neutralization of self-punishment. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 18, 381-390 p.
- Edleson, J. L., Tolman, R. M. 1992. Intervention for men who batter: An ecological approach. Newbury Park, CA: SAGE.
- Ersöz, A. G. 2011. Türkiye'de boşanma olgusu ve kadına yönelik aile içi şiddet ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları*, (43):249-264 s.
- Griffin, D., Bartholomew, K. 1994a. Metaphysics of measurement: The case of adult attachment. in k. bartholomew and D. Perlman. *Advances in personal relationships*, Vol. 5: Attachment processes in adulthood, Jessica Kingsley in London. 17-52 p.
- Kendirci, A. 2013. Evli bireylerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumluluğunun incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Tokat, 149 s.
- Malley Morrison, K., Hines, D. A. 2004. Family violence in a cultural perspective: Defining, understanding, and combating abuse. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S., Epstein, N. B. 2000. The mcmaster approach to families: Theory, Assessment, Treatment, And Research, *Journal of Family Therapy*. 22,168-189 p.
- Özeren, G. S., Küçük, L., Ünsal Barlas, G., Eren, N. 2019a. Aile yapısını sağlamlaştırıcı kazanımlar. Ankara, HEGEM Vakfı Yayınları.
- Özeren, G. S., Akın, S., Ünsal Barlas, G. 2019b. Effect of parental attachment styles on interpersonal relationships in a group of nursing students. *Health and Society Journal*, 29: 60-75 s.
- Özeren, G. S. 2021. Aile işlevselliğine, bağlanmaya ve evlilik beklentilerine ilişkin kadınlar ve erkeklerin değerlendirmeleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Nisan, 9(115):155-165 s.
- Ramirez Hernandez, A. 2000. Training center to eradicate masculine intrafamily violence. 474 Valencia, Suite 150 San Francisco, CA 94103.
- Ramirez Hernandez, A. 2005. Training center to eradicate masculine intrafamily violence (Rev. ed.). CECEVIM, 474 Valencia, Suite 150 San Francisco, CA 94103.
- Rothbard, J. C., Shaver, P. R. 1994. Continuity of attachment across the life span. In. M. B. Sperling and W. H. Berman (Ed.). *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives*, New York: The Guilford Press. 31–68 p.
- Sandberg, D. A., Valdez, C.E., Engle, J. E. 2016. Attachment anxiety as a risk factor for subsequent intimate partner violence victimization: A 6-Month Prospective Study Among College Women. *Sage Journals*, Volume 25, 33-49 p.
- Saunders, D. G. 1982. Counseling the violent husband. In P. A. Keller & L. G. Ritt (Eds.), *Innovations in clinical practice: Sarasota, FL: Professional Resource Exchange, A source book*. 16-29 p.
- Scott, K. L., Straus, M. 2007. Denial, minimization, partner blaming, and intimate aggression in dating partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 851-871 p.
- Simpson, J.A. 1990. Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*. 59(5):971–980 s.

- Sümer, N., Güngör, D. 1999. Yetişkin bağlanma biçimleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*. 14 (43):71-106 s.
- Tarı Cömert, I., Ögel, K. 2014. Madde kullanan ergenlerin bağlanma stilleri. *The Turkish Journal on Addictions (Addicta)* 1 (1):9-26 s.
- TÜİK, 2021. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 18/05/2021)
- Ünal, G. 2005. Aile içi şiddet. *Aile ve Toplum Dergisi*. 8 s.
- Velotti, P., Zobel, S. B., Rogier, G., Tambelli, R. 2018. Exploring Relationships: A systematic review on intimate partner violence and attachment. *Frontiers*, Volume 9. (1166): 42 p.
- Xue, Y., Xu, Z. Y., Zaroff, C., Chi, P., Du, H., Ungvari, G. S., Chiu, H., Yang, Y. P., Xiang, Y. T. 2018. Associations of differentiation of self and adult attachment in individuals with anxiety-related disorders. *Perspectives in Psychiatric Care*, 54(1):54-63 p.
- Yun, S. H., Vonk, M. E. 2011. Development and initial validation of the intimate violence responsibility scale. *Research on Social Work Practice*. 21(5):562- 571 p.
- Yücel, E., Oduncuoğlu, F. 2019. Turizm öğrencilerinin bağlanma biçimleri: lisans düzeyinde turizm öğrencilerine yönelik bir değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. (7):597-614 s.
- Yüksel, Z., Öncü, B. 2016. Geçmişte kurum bakımında kalmış bireylerin kurum bakımı deneyimlerine ilişkin özellikleri ve bağlanma biçimlerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2):63-77 s.